

Fra redaksjonen

Heimen har som mål å være en publiseringskanal for forfattere fra ulike fagfelt, og som dette nummeret viser, er arkeologi og historie godt representert. Det til tider noe ambivalente forholdet mellom disse to fagene problematiseres i to av artiklene, samtidig som forfatterne framhever verdien av å bruke både skriftlige kilder og arkeologisk materiale for å belyse problemstillinger fra både førhistorisk og etterreformatorsk tid. Artiklene spenner ellers vidt i tid og rom, fra jernalderens maktsentra på Ørlandet ved innløpet til Trondheimsfjorden, og til husmannsplassen Kjerringåsen i Gjerpen, Telemark, på 16- 1700-tallet, via handelsstedet Son og de norske tollistene fra 1700-tallet.

Birgitta Berglund og Thyra Solem har i artikkelen «Maktkontinuitet i munningen av Trondheimsfjorden – arkeologi og vegetasjonshistorie 800 BC – 1200 AD» presentert materiale som viser spor etter mennesker og makt fra slutten av bronsealder til middelalder. Veklem prestegård på Ørlandet står i fokus. I middelalderen ble Veklem kirkested, og ved hjelp av både arkeologiske undersøkelser, pollenanalyser og makrofossilundersøkelser tegnes et bilde av lange linjer i stedets historie. Ved munningen av Trondheimsfjorden finnes mange spor etter mennesker med makt, og den strategiske betydningen til området har vart ved. I forbindelse med byggingen av Forsvarets nye kampflybase på Ørlandet har det de seinere årene blitt gjennomført store arkeologiske utgravninger. Berglund og Solem sin artikkel gir en god bakgrunn for å sette det nye materialet som nå er kommet fram inn i en større sammenheng. Den viser også at kombinasjonen av arkeologiske og naturvitenskapelige undersøkelser gir ny innsikt i forhistorien.

Artikkelen «Arkeologi og historie i et gammelt ladested. Son i tverrfaglig lys» er et typisk produkt av et samarbeid på tvers av faggrensene. Den er basert på et prosjekt de to arkeologene Marianne Johansson og Reidun Aasheim har hatt sammen med historiker Finn-Einar Eliassen. De tre ønsket å studere mest mulig av det middelalderske handelsstedet og den tidligmoderne småbyen Sons forhistorie fram til midten av 1700-tallet. For å lykkes med det, måtte de benytte alle tilgjengelige kilder, samt ulike metoder, teorier og bakgrunnskunnskap fra sine respektive fagområder. Forutsetningen for å lykkes med et slikt samarbeid, formulerer de i noen få teser, nemlig at samarbeidet må være preget av en fordomsfri åpenhet om tolkninger, av forklaringer som bunner i en trygghet på egne fag og egne kvalifikasjoner, og en gjensidig tillit som gjør det mulig å gå i «nærkamp», både med kildene og hverandre.

Jarle Erlend Sethre har gjort en mikrostudie av levkår på plassen Kjerringåsen i Gjerpen i Telemark, en plass som var bosatt på 1600- og 1700-tallet. Undersøkelsen har benyttet både arkeologisk metode og skriftlige kilder. Mange av gjenstandene som er funnet på stedet, er importert gods som må ha blitt skaffet til veie gjennom handel og kontakt med

byområder innenlands og utenlands. Den store mengden kjøpevarer og kvaliteten på disse gir grunn til å spørre om folket på plassen har hatt arbeid i tillegg til jordbruk. Produksjon og transport av kull og arbeid på en avlsgård i nærheten ser ut til å ha gitt inntektsmuligheter. De skriftlige kildene er fragmentariske og gir inntrykk av et mye mer beskjedent leveste enn de arkeologiske funnene indikerer.

Hutchisons artikkel presenterer «Tollisteprojektet», et omfattende arbeid med å digitalisere og tilgjengeliggjøre tollister og skipsanløpslister fra 1700-tallet. Artikkelen drøfter hvordan disse kildene kan brukes i historieforskningen og gi nye perspektiv på samfunnsmessige utviklingstrekk. Gjennom å tilgjengeliggjøre materialet i søkbare databaser, vil det være mulig å stille nye spørsmål til materialet.

Helge Salvesen har meldt Lars Rumars bok *Historien och Härjedalsdomen. En kritisk analys*. I forbindelse med denne bokmeldinga har Lars Rumar skrevet en kommentar om rettskultur og historieskriving, som en reaksjon på at Högsta Domstolen 23. februar 2017 avsto å behandle anken fra Ruvhten Sitje etter en tidligere avgjørelse i Hovrätten for Nedre Norrland. Steinar Aas har skrevet bokmelding om Ingars Kaldals *Minner som prosessar – i sosial og kulturhistorie*.

God lesing!

Hanna Mellemsether, Hilde Gunn Slottemo, Aud Mikkelsen Tretvik og Merete Røskaft